

פרשת חקת
תשפ"ו
- גליון 94 -

מעמקים

מאמרי התבוננות והעמקה, בדרך הקבלה והחסידות
באופן בהיר ומוסבר הנוגע לחיים ולנפש

לקבלת העלון
מידי שבוע
התקשרו
לר' זושא דויטש
052-7152642

מעובדים מתוך שיעורי
הרב יצחק שפירא שליט"א

25
∞

מעמקים
בחינוך ילדים

מדור חדש!

9
∞

איפה הקב"ה
נמצא בכתבי
האר"י?

5
∞

כיצד מגיעים להכרעה
במלחמה מול
האויבים?

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון באימייל מידי שבוע
shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון - ר' זושא דויטש
052.715.2642

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי
השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח
בקשה למייל המופיע למעלה

קו עדכונים על זמני ומיקומי השיעורים
02.313.0687

לשמיעת השיעורים בקול הלשון
073.371.8149

תוכן ענינים

5	מעמיקים בפרשה להלחם ברעיון.....
9	מעמיקים בקבלה הדרכים השונות בלימוד כתבי האר"י.....
25	מעמיקים בחינוך ילדים חינוך על ידי דוגמא אישית.....
28	שו"ת ממעמקים ללמד תורה לאחרים.....

יום א | 21:30

רח' הרב צבי יהודה 18
דירה 4 - ירושלים

לקבלת עדכונים על השיעורים
התקשר ליוסף חיים 053.724.6111
או בקו העדכונים 02.313.0687

השיעור השבועי

השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא

אנו כיהודים, מאמינים שה' מהווה את העולם מאין ליש כל רגע מחדש. כאשר ה' מהווה את העולם מאין ליש, בעומק של המציאות הוא נמצא ונוכח כל הזמן. במעמקים של הנפש ושל הבריאה כולה הקב"ה שוכן, מחכה ומצפה שנחשוף ונגלה אותו. אם רק נעמיק מספיק בכל פרט, נוכל למצוא ולהרגיש את הקב"ה.

כיצד אנו עושים זאת? אם נאמץ את זווית ההסתכלות של ה' על העולם נגלה שהמציאות אינה כה אטומה, אלא כל כולה בעצם ביטוי של ה' במציאות שכביכול מרגישה נפרדת ממנו.

בחוברת שלפניכם ישנם מאמרים בחסידות בנגלה ובתורת הנפש. המאמרים לא מוגהים על ידי הרב, אך מנסים לשמור על הסגנון והעומק של שיעוריו. ההתבוננויות בדרך החסידות על נושאים שונים בתורתנו הקדושה מגלה עומק לפנינו מעומק, וחיבור חזק של התורה לחיים האישיים שלנו.

**אז קדימה, אתם מוזמנים לצלול איתנו...
למעמקים**

מעמיקים בפרשה

מאירים עיניים בפרשת השבוע

להלחם ברעיון

במלחמה שאנו נתונים בה היום ישנם הטוענים כי אי אפשר לנצח את אויבינו, כיוון שאי אפשר לנצח רעיון. בפרשתנו אנו רואים שעם ישראל הופך את מלחמתו למלחמה ברעיון – מלחמת חרמה, ורק כך ה' עוזר לנו לנצח.

בפרשה הקודמת, פרשת קרח, התורה עוסקת בשנים הראשונות של בני ישראל במדבר; ובפרשתנו, פרשת חקת, עוברת התורה לדבר על סוף ארבעים השנים שבהן היו ישראל במדבר.

לקראת סוף הפרשה, התורה מספרת על מיתת אהרן, ומיד לאחר מכן עוברת לתאר מלחמה שנראה שאינה קשורה לכניסה לארץ:

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עַרְדַּיִם יֵשֶׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים, וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי. וַיְדַר יִשְׂרָאֵל נָדָר לַה' וַיֹּאמֶר: אִם נָתַן תַּתֵּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי - וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עַרְיָהֶם. וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל, וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי, וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת עַרְיָהֶם, וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם חֲרָמָה.

מלחמה זו מתרחשת בנגב, בדרומה של ארץ ישראל, ואילו בני ישראל נכנסים לארץ מאוחר יותר מצד מזרח, באזור יריחו. לכאורה, חבל הארץ שנכבש במלחמה זו כלל אינו מיושב על ידי ישראל.

נוסף על כך, במלחמה זו מתרחש מאורע מעניין: עם ישראל נודר נדר שאם ה' יתן להם לנצח - הם יחרימו את ערי האויב. בתחילה נראה שעם ישראל יוצאים למלחמה כדי לנקום בכנעני על כך שהם שבו מהם שבי, אך מהנדר נשמע שה' רוצה להחרימם - כלומר, להרוג את כולם. המלחמה הופכת ממלחמתו של עם ישראל למלחמתו של הקב"ה.

◆ בטלה האהבה

על המילים "וישמע הכנעני" כתב רש"י: "שמע שמת אהרון ונסתלקו ענני כבוד". במקומות רבים אנו מוצאים שהענן הוא ביטוי להשראת שכינה, לדוגמה באוהל מועד ובמעמד הר סיני. גם כאן, ענני הכבוד מבטאים השראת שכינה, אך בסגנון מעט שונה מהשראת השכינה שהייתה באוהל מועד. במשכן, השראת השכינה באה לבטא את הנוכחות של ה' בתוך עם ישראל, ואילו ענני הכבוד מבטאים את השראת השכינה המקיפה את מחנה ישראל. השראת השכינה עוטפת את מחנה ישראל כאשר הוא מאוחד תחת הדגל של הקב"ה. הענן שעוטף את המחנה מבטא את התחושה שכולנו עם אחד.

על אהרן הכהן נאמר שהיה "אוהב שלום ורודף שלום", ובזכותו היה עם ישראל מאוחד באהבת ישראל. לאחר מיתת אהרון, בטלה - במובן מסוים - האהבה מעם ישראל, ולכן נסתלקו ענני הכבוד. השכינה שורה על ישראל דווקא כאשר הם מאוחדים.

בזמן ששרתה השכינה על ישראל על ידי ענני הכבוד, נראו עם ישראל בעיני הכנענים המשקיפים עליהם מבחוץ כיחידה אחת שכל כולה בתוך הענן*. אך כאשר סר הענן, פתאום נראה כל אחד מהפרטים כעומד בפני עצמו. כאשר הכנענים רואים שהשכינה אינה שורה על עם ישראל, וכל אחד מהם עומד בפני עצמו - הם באים לפגוע בעם ישראל.

הכנענים נלחמו בעם ישראל ושבו מהם שבי, ורש"י מסביר שלא היה שבי זה אלא שפחה אחת, כלומר אחת שכבר הייתה משועבדת. אפשר לומר ששפחה זו הייתה משועבדת לתאוות - היא שקעה בתוך עצמה ובתוך רצונותיה האנוכיים, וכך בעצם היא נפרדה מעם ישראל, ולכן סרה מעליה השכינה. כאשר הכנענים שובים את אותה שפחה, הם בעצם רוצים לחזק את הנפרדות, ולנתק אותה עוד יותר מעם ישראל, ולשם כך הם לוקחים אותה איתם.

א. וראה במדור 'מעמיקים בפרשה' בגליון הקודם על כך שעניינה של נשמת אהרון הוא לאחד את כל הנשמות ליחידה אחת.

◆ לידור נדר - המלחמה על האמונה

לאחר שהכנענים שבו את אותה שפחה, עם ישראל עלו עליהם למלחמה. למלחמה זו עם ישראל היה יכול לגשת בצורה של נקמה, מתוך חשיבה שמאחר שהם באו אלינו להילחם - עלינו להשיב להם מלחמה שעה. אך אם עם ישראל היה בוחר להילחם בצורה זו - הייתה נוצרת כאן מלחמה של עם בעם: הכנענים שבו שבי מהיהודים, והיהודים נלחמים כדי להשיב את כבודם. במלחמה כזו ה' לא כל כך מעורב, וסביר להניח שהוא היה אומר להם: 'תריבו ביניכם, אני לא מתערב'.

אך עם ישראל לא ניגשו כך למלחמה. כאשר הם ניגשו למלחמה הם נדרו נדר לה', כי הם רצו לערב גם את הקב"ה בתוך המלחמה. עם ישראל מבין שבעומק - המלחמה היא על האמונה, שקם לו עם שרואה את השכינה השורה על עם ישראל, והדבר חורה לו מאוד. הכנענים מאמינים בכל מיני אלילים, וכרגע עומד מולם עם המאמין בה', והשכינה באמת שורה עליו. השראת השכינה על עם ישראל סותרת את אמונתם של הכנענים, ולכן כחלק מאמונתם באלילים - הם רוצים להשמיד את עם ישראל.

כאשר הענן סר מעל עם ישראל, אחרי שאהרן - הגורם המאחד של עם ישראל - נפטר, הם מנצלים את ההזדמנות כדי להמשיך ולפלג את העם. הם שובים שבי - לוקחים חלק מהעם ומרחיקים אותו מכל השאר.

אך כשעם ישראל הולך להילחם הוא נודר נדר לה', ובכך הוא שוב מתאמץ להתלכד תחת הקב"ה, כדי שתחזור השראת השכינה לישראל.

◆ להילחם באמונה

הנדר שנודר עם ישראל לה' הוא "אם נתן תתן את העם הזה בידי - והחרמתי את עריהם". עם ישראל מבין שה' מסתכל על המלחמה הזו כעל 'מלחמת אמונות'. כדי לנצח ב'מלחמת אמונות' צריך להחרים את עריהם, ולא להשאיר איש המאמין באמונה זו. כאשר עם ישראל נודר נדר, הוא מכניס את הקב"ה למשוואה; כאשר עם ישראל מחרים את ערי הכנעני, הוא נלחם כמו שהקב"ה רוצה - מלחמה על האמונה.

אם אנו נלחמים באויבים הרוצים להשמידנו, אך איננו נלחמים מלחמה על האמונה - איננו מסתכלים כמו שה' מסתכל, וממילא הוא אינו הולך בקרב מחננו.

◆ לנצח רעיון

בקשר למלחמה המתנהלת בשנים האחרונות בארצנו הקדושה², נשמעו ונשמעים עד היום קולות האומרים שאי אפשר לנצח רעיון. הטענה היא שכל אחד יכול לחשוב על רעיון, וממילא אין איך לנצח אותו. טענה זו גורמת לנו להילחם בצורה פרקטית יחסית כדי ליצור הרתעה, אך היא מונעת ממנו להגיע להכרעה³.

בפרשת השבוע אנו רואים בדיוק להפך: עם ישראל יכול להילחם בצורה פרקטית, אך הוא בוחר להפוך את המלחמה ל'מלחמה ברעיון'. ה' מסתכל על המלחמה כמלחמת אמונות, וכדי שהוא יתגייס לטובתנו - עלינו לנהל את המלחמה כמו שהוא מסתכל עליה.

כאשר אנו מגדירים שהמלחמה היא מלחמה על רעיון, אנו מבינים שכדי להגיע להכרעה עלינו להעביר את האמונה הזו מהעולם, כך שלא ישאר עוד אדם אחד המחזיק בדעה שצריך להשמיד את עם ישראל.

כאשר נילחם את מלחמת האמונה - ה' יעזור לנו להילחם את מלחמתו, וכך ננצח את כל אויבינו, במהרה בימינו אמן!

ב. מאמר זה נכתב בקיץ תשפ"ד.

ג. ראה עוד על כך בסדרת מאמרים בנספח לחוברת "אשפוך את רוחי" שי"ל לקראת י"ט כסלו וחנוכה השתא.

למה להנות לבד?

המאמר השפיע עליך לטובה? התפילה שלך נראית אחרת בזכותו?
הצטרף כנציג להפצת עלון ממעמקים, ובכל שבוע שליח יגיע
עד אליך עם חוברות מלאות חידושים מתורת הרב

להצטרפות: 058-6305341 - מאיר

מעמיקים בקבלה

הדרכים השונות בלימוד כתבי האר"י

בשנים האחרונות, בימי הילולת האר"י הקדוש, מתועד הרב שפירא באריכות ומלמד עניינים יסודיים וכלליים בתורתו. בשנה שעברה דיבר הרב באריכות על הדרכים השונות ביהדות והראה כיצד כל אחת מהן נובעת מגישה שונה ללימוד כתבי האר"י. כפי שניתן לראות מיד בהקדמה, סקירה זו יוצרת חיבור בין הזרמים ומראה את הנקודה המאחדת ביניהם, אך מלבד זאת – היא גם תורמת הרבה להבנת כל אחת מהשיטות וללימוד בהיר יותר בכתבי האר"י.

בנושא זה זכינו לשמוע שלושה שיעורים שונים: השיעור הראשון נמסר באור ל-ג' אב בירושלים; השני נמסר ביום ההילולא, ה' אב, בישיבה; וההתועדות המרכזית והעיקרית הייתה במוצאי יום ההילולא, בעיה"ק צפת, בסמוך לצינו הקדוש של האר"י.

בהתועדות השתתפו איתנו יהודים מכל הזרמים שעליהם דובר כאן, והתפתחו דיונים על האמור. לא הבאנו כאן את כל האריכות, אלא רק את עיקרי הדברים בקיצור (ובהערות ציינו למה שהתבאר באריכה יותר בהתועדות). להרחבה בנושא מומלץ להאזין לשיעורים בערוץ של הרב במערכת "קול הלשון" (במספר 0733718149) בתיקיה "כתבי האר"י". אנתנו מזכירים שניתן לפתוח גם דיונים חדשים בפורום הדיונים שלנו (להצטרפות יש לשלוח בקשה לדוא"ל atitor1@gmail.com).

מאמר זה הינו ארוך מהרגיל, אך יסודי ובסיסי ביותר – שווה להשקיעו

◆ הקדמה – מהאוכל יצא מאכל

כתוב בספר שופטים (ד) ששמשון ראה 'וְהָיָה כְּפִיר אֲרִיּוֹת שֹׁאֵג לְקָרְאֲתוֹ' והרג אותו, ולאחר זמן, כשהוא שב אל האריה, הוא ראה שם 'וְהָיָה עֲדַת דְּבֹרִים בְּגֹיֵת

הָאֲרִיָּה, וְדָבַשׁ", ועל זה הוא אמר "מֵהָאֵכֶל יֵצֵא מֵאֲכָל, וּמֵעֵז יֵצֵא מִתּוֹק", ובהמשך שם הסבירו "מֵה מִתּוֹק מִדְּבַשׁ, וּמָה עֵז מֵאֲרִי".

האר"י הקדוש הוא "עז" שאין כמוהו - תופעה חריגה שאין דומה לה. הוא נקרא "האֵכֶל" (במלרע), הוא לוקח את כל היהדות ו'טורף' אותה; הוא אוכל את כל מה שקדם לו ואת כל מה שיהיה אחריו, בולע את הגמרא, את ההלכה, את ההנהגות - ומסביר כיצד הכל נראה מצד הקב"ה. יש לו עזות להגיד שמנקודת המבט של הלימוד שלו אפשר לבאר את כל היהדות.

אך "מהאֵכֶל" הזה "יצא מאכל": כל הדבש, כל המתיקות, שיש בתורה מאז האר"י - הכל קשור אליו. ללא האר"י קשה למצוא מתיקות בתורה. יש לכך השפעה אפילו על בעלי הנגלה שלא עוסקים בכתבי האר"י - גם הם בסופו של דבר מרגישים שבזכות האר"י, שהטעים את עם ישראל מהמתיקות של התורה, כולם נהנים מהדבש הזה.

בסיפור של שמשון, הדבורים מייצרים דבש מגוויית האריה. לענייננו, הכוונה היא שכולם באים ודנים בכתבי האר"י, וכל אחד מעכל אותם ומייצר מהם דבש לפי עניינו. כל אחד לוקח את האר"י ונהנה ממנו מאוד, מתעסק איתו, דן בו ומפנים אותו לתוכו. כמו בסיפור, שהאריה עצמו נשאר מוטל, גם כאן - אף אחד לא יכול לשנות את העסק, אף אחד לא יכול לבוא אחרי האר"י, כמו הלשון "כי מי יבוא אחרי האר"י החי".

אפשר להסתכל על כל מה שנכתב סביב האר"י כמחלוקות, ואפשר לראות הכל כדבש. לא למדתי מספיק בשביל להשוות בין השיטות ולהכריע, אבל יש הלך-רוח שאפשר לראות שיוצא מתוך כל מיני שיטות, ואפשר להבין שיש כאן פרשנות שונה.

אם מסתכלים בפרשנות לדברי האר"י נראה שההבדל תלוי בחילוקים דקים, עד שלא ברור אם בכלל הם חולקים אחד על השני. כיוון שהאר"י דיבר על דברים דקים ורוחניים, האחיזה שלנו בהם היא קטנה מאוד, וכשמנסים להבין כיצד כל אחד למד את האר"י קשה לעמוד באמת על ההבדלים בין השיטות. מרוב שזה דק, אפשר להגיד המון מילים שלא ברור מה המשמעות שלהן, וממילא לא ברור מה ההבדל בין ניסוח כזה לניסוח אחר. אבל כשרואים את התופעות הרחוקות בשוליים של השיטות, את המקום שבו יש תופעה של התנגדות בין דרך אחת לשניה, אפשר להתחקות אחרי הדרך הזו עד למקום שבו רואים איך היא טובה ומתוקה כדבש - ואז להבין מה ההבדל בין סוגי הדבש השונים.

פעמים רבות, כאשר מבינים שאחד פירש אחרת מהשני ומעמתים ביניהם, זה מעשיר ומחדד את ההבנה, כך שדווקא על ידי תופעות השוליים של השיטות, או

תופעות של התנגדות בין שיטה אחת לחברתה, יהיה לנו קל יותר להבין את השיטות, ומתוך כך לדון איך כל אחד מבעלי השיטות למד את כתבי האר"י ואת הדקויות שבהם, כך שכל הלימוד נהיה בהיר הרבה יותר.

כמובן שעיקר העיסוק שלנו הוא באופן שבו הבעל שם טוב למד את האר"י ובדרך שהנחיל לנו אדמו"ר הזקן. אבל הרבה דבש יצא מהאר"י, וגם לריבוי הדבש שאנחנו עוסקים בו תהיה תוספת מעלה בכך שנראה כיצד נוצר דבש גם על ידי דבורים אחרות. אפשר להגיד שההבחנה שלי לא נכונה, אני לא עומד על דעתי - רק רוצה שזה יעזור לנו להבין את הדברים באמת.

◆ איפה ה' מופיע בכתבי האר"י?

כשלומדים את כתבי האר"י יש נקודה מבלבלת: האר"י מדבר באריכות על ענייני אלוקות, אך הוא לא מדבר על אלוקים עצמו. הוא מדבר רק על גילוי האלוקות (אור אין סוף), או על הביטויים של האלוקות (ר"א שערים, שהם אותיות ביטוי), הוא מדבר על ההשתלשלות אך לא על עצם האלוקות - בעוד עבור יהודי פשוט התמונה הכי בסיסית היא שקודם כל יש את ה' עצמו ורק לאחר מכן את כל הביטויים והגילויים שלו. כמובן, בוודאי שגם האר"י חושב כך, אך העיקר חסר מן הספר.

המחשבה הפשוטה היא שקודם יש את העצם ורק לאחר מכן מגיעים הגילויים, אך בסדר ההשתלשלות קודם יש את הגילויים (אור אין סוף, צמצום, קו, עולמות וכו') ורק לאחר מכן מגיע העצם שאפשר לדבר עליו. העניין הזה מייצר בלבול כשבאים ללמוד את סדר ההשתלשלות, כי באינטואיציה הפשוטה שלי כשאני קורא על הקב"ה מדובר על הקדוש ברוך הוא עצמו, וכשאני מתפלל אליו אני מדבר עם ה' עצמו - כשם שכאשר

א. הדבר נכון גם בכתבים האחרים כגון עמק המלך. שאמנם מדבר על דרגות שלפני הצמצום אך לא על ה' בעצמו.
ב. ההערה הבאה קצת יותר מורכבת, ומתאימה יותר למעיינים: צריך לשים לב שהדברים כאן באמת לא כל כך פשוטים: אמנם באמת יהודי פשוט אומר שהוא פונה אל ה' עצמו, אך אם הוא אומר שהוא פונה לה' זאת אומרת שהוא מתייחס לה' כאחד שהוא יכול לפנות אליו, כביכול הם שתי ישויות נפרדות. **עצם ההתייחסות הזו, שבה יש את ה' ויש אותי (זולת), כבר ממקמת את ה' כחלק מסדר ההשתלשלות, ולא כעצם ממש, באופן פשוט.** שהרי מדובר כאן על העצם רק כמו שהוא כבר מתגלה אלי, כמו שאני תופס אותו, ולא כמו שהוא בעצמו ולעצמו. אם אני אומר שאני פונה אל העצם, הכוונה שלי היא שהמציאות שלי, שקיימת בפני עצמה, פונה אל העצם, כלומר שהמציאות שלי נמצאת באיזושהי מדרגה בסדר ההשתלשלות, ה' נכנס להיות באיזושהו גילוי וביטוי כדי שבסוף תהיה את המציאות שלי. אם כן, לא מדובר כאן על ה' כפי שהוא לעצמו אלא רק על אופן מוסים שהוא החליט להיות.

כך אפשר להבין מדוע האר"י לא מדבר על ה' כפי שהוא לעצמו. כאשר אני פונה לה' בתפילה אני פונה לז"א דאצילות, וכאשר אני מדבר על "הקדוש ברוך הוא" אני מדבר על ז"א דאצילות: איך שלא נתייחס אל ה' תמיד ההתייחסות תהיה רק לאיך שהוא השתלשל להיות במקום שבו יש אותי ויש אותו והוא מתגלה אלי. גם אם אני אגיד שלפני כל סדר ההשתלשלות נמצא ה' עצמו - ברגע שאני אתחיל לדבר עליו, שוב זו תהיה רק נקודה מסיימת בתוך סדר ההשתלשלות (על עניין זה הורחב יותר בהתוועדות, כדאי לעיין שם).

אני קורא לחבר שלי אני קורא לו עצמו, לא רק ל'שם' שלו. כמובן שלא מדובר כאן על קושיא שאי אפשר לתרץ - אבל חשוב לשים לב לנקודה הזו, כדי לא להתבלבל.

בנוגע לנקודה הזו, היו כאלה שאמרו שבאמת, בכלל לא טוב לדבר על העצם. אל תדבר על כך שהעצם קודם לגילויים. אם אתה פונה לקב"ה אתה תמיד פונה רק לגילויים. העצם לא משתנה, בְּעצם "לית מחשבא תפיסא ביה כלל". בוודאי שיש עצם שקודם לכל הגילויים, אבל אין לנו מכך שום נפקא מינה - הנפקא-מינה היא רק הגילויים. כלומר, כל מה שהצגנו כעת כנקודה מבלבלת, מבחינתם אין כאן שום בלבול. מה שהצגנו קודם בתור בעיה, מבחינתם הוא פתרון; מבחינתם, האר"י למעשה מביא כאן פתרון לאיזו בעיה פילוסופית.

◆ הבעש"ט - מתעסקים רק עם העצמות

אבל אצל הבעש"ט ישנה תנועה כמעט הפוכה: בעוד אחרים אמרו שעם העצם אנחנו לא מתעסקים, מגיע הבעש"ט ואומר: **רק עם העצם אני מתעסק**. ולגבי לימוד קבלת האר"י - מי שזה שייך אליו שילמד, ומי שלא לא. כלומר, מי שאצלו הלימוד בכתבי האר"י אינו סותר את הדבקות והתמימות והקשר הישיר עם ה' עצמו - ואדרבה, הלימוד מעשיר לו את הקשר הישיר - טוב שילמד, מי שהכוונות מביעות אצלו את האמונה הפשוטה, טוב שייכוון (וכמו שהבעש"ט עצמו התפלל עם כוונות האר"י); אבל מי שקבלת האר"י כן סותרת אצלו את ההתעסקות עם העצם - שלא ילמד. על כל פנים, כל מה שמתעסקים בו הוא רק העצם³. יהודי פשוט מחובר בתמימות לפשיטות העצמות⁴ וזהו, הכל בסדר ולא חסר לו שום דבר⁵.

ג. יש סיפור מפורסם מהגניזה החרסונית שרבי אדם בעל שם אמר על הבעל שם טוב שהוא גלגול של יהודי פשוט שחי בתקופת האר"י בצפת (ספר התולדות, עמ' 30. על פי 'התמים' חוברת א, עמודים יב-יג). נראה שהסיפור הזה בא לעמת בין האר"י לבעש"ט. הורחב על כך בהתוועדות בצפת. בהקשר ליחס הבעש"ט לעצמות.

ד. ראה סה"ש תש"ו עמ' 3. ושי"נ.
ה. יש הרבה סיפורים שממחישים את העניין הזה, נספר אחד לדוגמא (מתוך 'סיפורי סידים' של הרב זיון). מועדים, סיפור 15):

הבעש"ט ציזה פעם לתלמידו, ר' זאב קיצס, שילמד הכוונות של המתקיע, כי הוא יהיה המתקיע אצלו בראש השנה. למד רבי זאב את הכוונות וכתב אותן על גליון מיוחד ושם אותו בכיס ביגדו, כדי שיוכל להסתכל בו בשעת סידור התקיעות. לא נראה הדבר בעיני הבעש"ט והגליון נשמט ונאבד. כשהגיע רבי זאב לסידור התקיעות, החל לחפש את דף הנייר ונחרד לראות שהוא איננו עמו. הדבר גרם לו שברון-לב, שכן מתוך כך שמסך על הרשימות לא שינו כראוי את הכוונות, ועתה לא ידע מה לכוון. מתוך כאב-לב ומרירות עצומה פרץ בבכי מר ונאלץ לסדר את התקיעות בלי שום כוונות. אחרי התפילה אמר לו הבעש"ט: בהיכל המלך יש הרבה חדרים והיכלות ויש מפתחות שונים לכל דלת. אך באמצעות הגרון ניתן לפתוח את כל השערים. הכוונות הן המפתחות לשערים של מעלה, ולכל שער והיכל דרושה כוונה אחרת. אולם לב נשבר פותח את כל השערים.

[במ"א הארכנו כיצד הבעש"ט למד את כוונות האר"י לתקיעות, ושם הסברנו שכך נראה בדברי האר"י עצמו, שכל התורה והמצוות הן כמו הכוונות הרגילות, אך השופר בא לפרוץ את הכל כמו גרזן (וראה על כך עוד באריכות בשיעור שניתן בחי' אלול תשפ"ה בבני ברק).]

לכן כשהבעש"ט והרבה מהצדיקים של החסידות באים להתפלל הם מתפללים כמו תינוקות¹, הם כאילו 'שכחו' כל מה שכתוב באר"י: 'יש את הקב"ה ויש אותי ואני מכון ישר אליו ולא לשום דבר מסדר ההשתלשלות. הם באו להדגיש שהעצם צריך להיות מעל כל הגילויים ולא להיפך, לא היה נח להם הציור הזה שהגילויים הם כאילו מעל העצם. והם רצו כל הזמן שיעמוד לך מול העיניים שלפני כל סדר ההשתלשלות יש את העצם.

לבעל שם טוב היה יחס מאוד חשוב לאר"י, הוא התפלל בסידור מיוחד עם כוונות שמיוסדות על כוונות האר"י. הוא דיבר הרבה על האר"י, וכל החבורה למדה את האר"י.

כשמדברים על עולמות נסתרים ודברים רוחניים בלי קשר להאר"י הקדוש - באופן פשוט יוצא שמדברים על רוחניות שהיא לא אלקות, כשאני אומר שיש דבר כזה עולמות רוחניים, מלאכים, ספירות, אורות וכדו' מתחילים להיות דיונים האם זה חלק מה' או שזה לא. כמה שאתה מדבר על סודות עליונים אתה בסופו של דבר מדבר על ביטויים שהם התפשטות מהעצם. אך ברגע שהגיע האר"י נגמר הבלאגן. אם אני לומד את כל כתבי המקובלים (וק"ו של אלו שאינם מקובלים) עד האר"י, כשאני אומר שאני קשור לקב"ה אני אומר שאני קשור למקום הכי גבוה בסדר ההשתלשלות, אולי לכתר, אולי למשהו לפני הכתר, ואילו כל סדר ההשתלשלות הוא התפשטות מזה, הוא לא חלק מזה. אך מגיע האר"י הקדוש ואומר (למרבה הפלא) שכשאני פונה לה' אני פונה ל"ז"א דאצילות" כלומר למקום מאוד נמוך בסדר ההשתלשלות, כך הוא בעצם הפך את היוצרות. הוא גרם שכשאני מדבר על העצם אני מדבר על משהו שהוא למטה, ואילו כשאני מדבר על האורות אני מדבר על מקום שמעל זה. **כך הבעש"ט יכול לדבר על דברים נסתרים ועליונים בלי בעיה וזה ישאר לגמרי אלוקות.**

לכן אם מישהו לומד את סדר ההשתלשלות ומכוון, אך מבין שהכל מדובר על העצמות (שהרי בוודאי שהאר"י דיבר בכל סדר ההשתלשלות על העצמות, גם ז"א דאצילות הוא חלק מאור אין סוף, ואור אין סוף הוא לגמרי כלול במאור ולגמרי חלק מהעצמות, לא מדובר כאן על משהו שהוא חוץ מה' ח"ו) - **כתבי האר"י מאוד מעשירים לו את האמונה. כאשר הוא לומד את האר"י זה נותן לו אותיות דרכם הוא יוכל להסביר מה הוא מרגיש. כך שכשהוא מדבר על**

1. "על דעת זה התינוק אני מתפלל" (שירת הריב"ש סקני"ז. הובא ונתבאר בדרך מצותיך שורש מצוות התפילה פ"ח).
2. אצל החסידים לא כ"כ למדו את כתבי האר"י כמו אצל המקובלים, במסגרת זאת לא נכנס לשאלה כיצד בדיוק הם התייחסו ללימוד בכתבי האר"י. רק נשים לב שהבעש"ט אמר שצריך לדבר על העצם ואל העצם, ואדמו"ר הזקן הסביר בטוב טעם ודעת מה היחס בין זה לבין מה שכתוב בכתבי האר"י.

הקשר עם הקב"ה, זה לא יהיה כמו שני יהודים שנפגשים ואומרים רק "שלום עליכם, שלום עליכם", אלא הקשר יכול להיות קצת יותר מורכב ועשיר".

הרושם הכי כללי שיש מהבעל שם טוב ותלמידיו¹ זה שהם הפכו את האר"י לצדיק עליון בתמימות, לא לקחו יותר מדי את החידושים שלו ולא התעסקו איתם כ"כ, אלא רק דיברו על כך שיש פה דברים נעלים ונסתרים, והאווירה של הדברים הנסתרים שימשה בשביל התמימות. כלומר כדי להגדיל את התמימות השתמשו בסודות העליונים של האר"י שרואים בהם שיש דברים שאנו לא יודעים מהם. על ידי האר"י הבעש"ט הגדיל את התמימות שיש, בגלל שזה גרם שראו את גודל הסודות ואת גודל הרזין שיש, וממילא ראו אצל הצדיקים איך שהם נמצאים וחיים במקומות נעלים לגמרי, ומעיינים במקומות נפלאים ומכוונים ומייחדים וכו', וממילא זה יצר עוד יותר הפלאה ועוד יותר תמימות באמונת צדיקים.²

השוליים של הדבר הזה זה שיכולים לצאת מכך אנשים שאומרים "רזי לי רזי לי" כמו שאומר אדמו"ר האמצעי (ראה במקומות שצויינו ב'נהלך ברגש' עמ' 205 הערה 3) שבאים דרשנים בגאווה כזו ואומרים שיש פה דברים נפלאים, ומי יודע "מי יעמוד בסוד קדושים"³, הם אומרים שעיקר קרבת ה' מושגת מידיעות שהם יודעים ואחרים לא, בעוד שאלבא דאמת קרבת ה' נמצאת בטבע של כל אחד ואחד, אלא שאין לכל אחד שפה ותובנות לבטא זאת.

◆ אדמו"ר הזקן – להביע את אמונת הייחוד

אחרי שהבעש"ט אמר שכל החכמה הנפלאה של האר"י צריכה לבטא את האמונה הפשוטה שלי ואת הקשר הפשוט והתמים לעצמות ה', בא האדמו"ר הזקן והתחיל לספר לנו איך זה באמת בא לידי ביטוי. כלומר, הוא התחיל להסביר את סדר ההשתלשלות וכל מיני כוונות פרטיות בתפילה או בחגים או במצוות, באופן כזה שמבטא את מה יהודי מאמין במקום הכי פשוט שלו שהכל הכל הכל זה רק ה' בעצמו ו"אין עוד מלבדו", ו"אין לך דבר חוץ ממנו". הוא מסביר כיצד אע"פ שהאר"י לא הזכיר את העצמות בכל אופן תמיד הוא מדבר בעצמות (אם הוא מדבר על האור הוא

ה. אך אם הוא לומד בצורה לא מתוקנת, ותופס כאילו סדר ההשתלשלות זה לא חלק מהעצמות, הוא מדבר עם ה' כמו פסיכולוג שפוגש בן אדם ומתחיל לנתח אותו.

ט. כמובן שבתוך החסידות יש הרבה ניואנסים. של קאמרנא שמאוד מתעסקים עם זה. וזידיטשוב. כל אחד והשיטה שלו. שלא נעסק בהם עכשיו.

י. בהתוועדות בצפת הורחב יותר גם על העניין שהבעש"ט שם את הצדיק במרכז - מה שלא כ"כ נמצאו אצל האר"י.

יא. ראה במה שנתבאר באריכות בשיעור מהלולת הוויטבסקר השנה בטבריה (טרם נדפס). אך ניתן לקבל סיכום באימיל או לשמוע בקול הלשון).

יגיד שזה האור שנמצא בתוך המאור, אם הוא ידבר על הצמצום הוא יגיד שזה המאור נכנס במקום האור וכן על זה הדרך).

כלומר על גבי הבעש"ט ותלמידיו, שאמרו שכל כתבי האר"י לא מקטינים את התמימות של היהודי בקשר עם ה' אלא אדרבא מגדילים אותה. בחב"ד למדו הרבה את האר"י, אדמו"ר הזקן מסביר אותו הרבה, אדמו"ר הזקן אומר שאמנם אנחנו מאמינים באופן פשוט ובתמימות אך כתבי האר"י מביאים לידי ביטוי את התמימות הזו, אם תפרש את האר"י כמו שאני מפרש אותו (שלדעתו זה ממש הפשט באר"י²) תראה שזה מביע הכי טוב את התמימות והפשיטות של האמונה של היהודי.

אם אני מסתכל על היחס של חב"ד לקבלת האר"י, הדבר הכי מפורסם הוא מה שאדמו"ר הזקן אומר שהצמצום הוא לא כפשוטו והכל אלקות³, ומה שמסתעף מכך הוא שהרבה פעמים לא בהיר מה קורה פה. זה הגשמה? אין עולם? זה כל מיני דברים מהסגנון הזה שנמצאים בשוליים של חב"ד. כשאני מסתכל בצורה מאוד רחבה, ואני שואל מה חב"ד הביאו בעניינים הללו, אז באופן פשוט הם הביאו להגיד שאין חוץ מהקב"ה כלום ולכן צריך להסביר אם העולם קיים או לא קיים.

מבחינת אדמו"ר הזקן כל סדר ההשתלשלות שמופיע בכתבי האר"י בא על מנת לקיים את מצוות ייחוד ה' ולהסביר איך הכל זה בעצם איך שהקב"ה בינו לבין עצמו, וז"ל בקונטרס אחרון (של התניא) פרק ד' (עמ' 312):

שידיעת המציאות מההשתלשלות היא ג"כ מצוה רבה ונשאה, ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו', ומביאה ללב שלם כו' שהוא העיקר.⁴

האדמו"ר הזקן רוצה להגיד בעצם אני מאמין באמונה שלמה ביחוד ה', האר"י מביע את זה מאוד טוב, ולכן זה תפקיד של כל לימוד סדר ההשתלשלות הוא שאני אצליח להביע טוב את מה שהנשמה שלי באופן הכי טבעי מאמינה בו.

◆ רבי אהרון מסטראשעלע – הדרך לדביקות אמיתית בה'

יש את ר' אהרון מסטראשעלע, שעל אף שגם הוא בתוך העולם של חסידות חב"ד, יעזור לנו בהתבוננות לשים לב שהוא קצת קובע לנו ברכה לעצמו.⁵

^{יב}. ראה לדוגמא בנספח 10 לפרק ז' בספר 'זה השער'.

^{יג}. אמנם זה לא התחיל ממנו, אבל הוא הפך את העניין לשיטה מאוד חזקה ובהירה.

^{יד}. ראה בחוברת 'האר"י החי' עמ' 6. וראה עוד ב'שומר אמונים' ו'כוח א' סימן לא-לג

^{טו}. על ההבדל בין שיטתו של ר' אהרון לבין שיטת אדמו"ר האמצעי דובר באריכות בשיעור בפני עצמו (נדפס בגיליון מס' 11), וכאן הדברים באים בקצרה.

רבי אהרן מסטראשעלע, כותב שעיקר העיון בכתבי האר"י זה בשביל העבודה, בשביל שיהיה לך יכולת לעבוד את ה', ושעבודת ה' תהיה נקיה מסיגים^{טו}.

הוא כותב שיש התבוננות כמו אצל משה רבנו, שבכלל לא מרגיש את המציאות של העולם אז הוא לא צריך שההתבוננות תפעיל את המידות, אך אנחנו מרגישים את המציאות של העולם, ולכן עיקר ההתבוננות היא בשביל שתהיה התפעלות של המידות. כשאתה רוצה לעורר את המידות שלך, יש חשש גדול שאתה לא תהיה דבק בה' בדביקות אמיתית, מכיון שאתה עם הרבה ישות. אך כשאתה לומד טוב את סתרי התורה ואת מה שהאר"י כתב, אתה בעצם מסדר לעצמך את הראש בצורה טובה להתבונן ביחוד ה' ושאינן עוד מלבדו ממש - זה מבטל את הישות שלך, ומפריד את הסיגים מהזהב כך שכשאח"כ תעורר את המידות להיות בדביקות בה', אתה תהיה באמת דבק בה' בצורה נקיה.

יוצא מדבריו שאמנם צריך להתבונן בכתבי האר"י, אבל בסוף יש מבחן - אם היתא לך התפעלות המידות מכך שלמדת כתבי האר"י, אם זה יצר אצלך עבודה וחיות בדבקות בקב"ה מכך שלמדת ש"אין עוד מלבדו" - אז הרווחנו, ואם לא - אז זה לא עמד במבחן המציאות כל כך.

יוצא שכאשר אני הולך בדרך של ר' אהרן, אני בעצם לומד את האר"י ומעדן ומזכך את המידות שלי מאוד, וממילא אני יכול להפעיל את המידות בלי לחשוש מסיגים. זה בעצם מנקה את הסיגים מעבודת ה' שלי, מהתפעלות המידות שלי. כשאני לומד את כתבי האר"י אני אמנם לומד על יחוד ה' אבל מה שעומד לי מול העיניים זה שההתפעלות שלי תהיה מתוקנת.

טו. ראה לדוגמה בהקדמה לספרו 'שערי העבודה':

כי מאחר שהנפש אלוקית מלובושת בנפש הבהמיית, כשמתעורר באהבה ודביקות להו"ה, בזה ההתעוררות מעורב גם כן הרגשת אהבתו שהוא האוהב ורוצה להדבק אליו בשביל הרגשת עצמו. אשר על כן בכדי להסיר הרגשה הזאת נצרך להתבונן מקודם באסתכלא ביקרא דמלכא, אשר בהתבוננותו ברוממותו יתברך שלא בבחינת עולמות היא אין זולתו כלל, ומצד עצמותו יתברך הרי יש בטל לגמרי, כי כל התגלות היש הוא רק מצד ההעלם וההסתרה, כי מצד ההסתרה נתגלה היש לגבי דיון בבחינת נפרד גמור שהוא הסטרא אחרא, אבל לגביה יתברך אין הצמצום וההסתרה מעלים לפניו כלל, אשר על כן בהתבוננות זאת בטל היש ונבדל הסטרא אחרא על ידי התבוננות זו...

ואשר באמת כל דבריו הקדושים המה מיוסדים על אדני פז, שרשי הקבלה האמיתית הנובעים ממקור מים חיים וממקום קדוש יהלכו, ויורדים ממקום גבוה למקום נמוך, להסביר לאיש כפי שכלו והבנתו לאחוז בדרכים האלו ולעבוד עבודתו תמה, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה. וכאשר לי גלוי וידוע ועיני ראו גודל היגיעה שהיה לו בעת אשר חיבר ספרו הקדוש, אשר בעומק חכמתו ובינתו היה מברר מכל הדברים הקדושים המבוארים בעץ חיים ובפרי עץ חיים, ועל פי הדברים האלו חיבר חיבורו הקדוש, על פי אופני פרטי ההשתלשלות והכוונות המבוארים בספרים הקדושים הנוכרים לעיל. אשר על כן על כל הדברים המבוארים לעיל שנשנית את מתני ויצאתי מחוץ לגדרי, לבאר ולגלות דברים הסתומים אשר סתם בספרו הקדוש, ולבארם בביאור כיד הוי"ה הטובה עלי, ובעזר השם וישועתו אחלה לבאר על פי שרשי הדברים אשר קבלתי מפה קדשו זכרונו לברכה, וכל החיבור הזה מיוסד על ספרו הקדוש לקוטי אמרים וגם נקרא ספר הבינונים.

אפשר להגיד שמי שנתלה הרבה בר' אהרן כנגד אדמו"ר האמצעי הוא נתלה בכך שכל סודות התורה אומרים שהעיקר הוא התפעלות המידות, כל השכל נועד בשביל המידות". כמוכן שברגע שאתה אומר שהעיקר זה התפעלות המידות, ואתה גם אומר שכל מה שיש בסודות התורה זה בשביל ההתפעלות של המידות, זה עצמו - בתור תופעה רחוקה - יכול להביא לכך שההתפעלות של המידות תתפוס מקום חזק, וזה עצמו מייצר סיגים.

◆ רמח"ל – טעם ותכלית לבריאה

כאשר קוראים את הרמח"ל, אני חושב שהרושם העיקרי שיש הוא שעל ידי לימוד כתבי האר"י אתה מבין את תכלית האדם, תכלית הבריאה, אתה מבין לאיפה הולכים, מה התיקון הסופי שאמור להיות לכל הדברים הנפולים שיש פה, מה הטעם בכל מה שיש פה.

כלומר בעצם כתבי האר"י באים לדבר על איך הקב"ה עשה מהפשיטות שלו את כל סדר ההשתלשלות המורכב, ואיך כל זה מסביר לי את התכלית של הדבר הזה. ממילא כשאתה לומד את כתבי האר"י, מה שעומד לך מול העיניים" זה שאתה יכול להבין טוב, שיצטייר לך טוב, מה הטעם של הכל ומה התכלית של הכל. בתוך זה גם מונח מאוד חזק עניין יחוד ה', עצם העתיד המתקן הוא היכולת שלי לקלוט את יחוד ה' טוב. אבל אני לא דן סתם ביחוד ה' אלא בתכלית שיש לכל המציאות שהיא תשיג את יחוד ה'. שהיא תרגיש את ההארה של הדבקות בה'. שהיא תהיה מיוחדת עם ה', כל המציאות וכל היהודים.

ממילא הדבש שיצא פה הוא לא בדיוק כמו הדבש שיוצא כשאתה לומד את האדמו"ר הזקן, אדמו"ר הזקן יותר שם דגש על כך ש"אין עוד מלבדו", לעומת זאת כשאתה לומד את הרמח"ל התחושה שלך היא שאם תלמד הרבה את כתבי האר"י תוכל להרגיש את הטעם ואת התכלית של הבריאה ולצייר זאת טוב".

י. יש לשים לב שלפי דרך זו ההתבוננות לגורמת את המידות אלא מזככת את המידות. והמידות עצמן הם יוצאות מכך שאני מעורר אותם. אם אני מבין נכון אצל ר' אהרון מה שמוליד את המידות הוא הכתר הרצון הדעת. אך החכמה והבינה רק מנקות ועושות שאני יוכל ללכת על זה בלי שזה יפיל אותי.

יח. אני אומר בעדינות כי לא למדתי הרבה רמח"ל בצורה מסודרת ואני לא מבין בזה, אבל זו ההרגשה. זה עוד סוג של דבש שאפשר לרדות מהאר"י.

יט. בדומה לחב"ד, גם הרמח"ל מדבר על יחוד ה' ומסביר טוב. היה לו כושר הסברה מיוחד ביותר שאין הרבה שדומים לו. אם מתאמצים מסתמא אפשר למצוא בדקות הבדלים בין איך שהוא מסביר לאיך שחב"ד מסבירים. כי בגדול הוא תפס שכתבי האר"י באים להגיד את התכלית וחב"ד תפסו שהם באו להגיד יותר את עצם היחוד. אבל מצד שני הוא עצמו אומר שהתכלית היא שהכל חוזר ליחוד. ממילא זה יוצא מאוד דומה ומוסבר מאוד יפה ומאוד קרוב באופן כללי.

ניתן לראות זאת קצת גם בהתפשטות של הדברים: קודם כל, הרמח"ל התעסק עם המון דברים, הוא כתב מחזות ושירה בצורה מאוד עשירה. אך הדוגמא הכי מוכרת היא הספר 'מסילת ישרים', ספר מוסר שמבוסס על סודות עליונים. עצם זה שהוא אומר שהתכלית של האדם היא להתענג על ה"ז זה בעצם הבנה שלו בכתבי האר"י. כשהוא אומר שה' הוא טוב ותכלית הבריאה היא להיטיב²² זה מקביל למה שכתוב בחסידות שהוא תענוג²³ ("טוב" ו"עונג" הולך ביחד, כמו שכתוב בספר יצירה "אין בטוב למעלה מענג", הכי טוב זה ענג). הוא רוצה שהאדם יבין שהדבר היחיד שיתן לאדם ענג הוא דווקא הדבקות בה', ומההנחה הזו הוא מתחיל לעשות סדר עבודה שלם (שזה כל ספר מסילת ישרים) - בעצם הוא צייר לאדם מאוד חזק שהתכלית היא ההתענגות על ה' והוא חיבר את זה לעבודה²⁴. שוב רואים שהוא לקח את חכמת הקבלה, ועל ידה הוא הסביר את התכלית, לאיפה המציאות צריכה ללכת, ובעצם הוא הסביר על ידה את ההנהגה של ה' בעולם וכו'.

◆ בעל ה'סולם' – תורה לשמה רצון להשפיע.

בעל ה'סולם' גדל אצל חסידים. ושם דגש חזק על לימוד תורה לשמה. במובן מסוים מה שהיה אצל ר' אהרן מסטראשעלע ב'עבודה' אצלו זה בתורה. שאם אתה

כ. מסילת ישרים פרק א:

יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכירתו שזוהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא.

כא. ראה לדוגמא דעת תבונות יח:

האל ית"ש הוא תכלית הטוב ודאי. ואמנם, מחק הטוב הוא להטיב, וזה הוא מה שרצה הוא ית"ש - לברוא נבראים כדי שיוכל להטיב להם, כי אם אין מקבל הטוב אין הטבה.

כב. "מקור כל התענוגים" בלשון אדמו"ר הזקן בכ"מ (ראה לדוגמא בלקוטי תורה הוספות ליקרא ד"ה "להבין מה שכתוב באוצ"ח"), או "תענוג כל התענוגים" בלשון המאור עיניים בכ"מ (ראה לדוגמא תחילת פרשת וראי). אמנם בחב"ד לא הסתכלו על כך שהעיקר הוא שתתענג על ה', וגם כשיסבירו את טעם הבריאה. לא יגידו שזה לתת לאדם טוב [אמנם גם אדמו"ר הזקן כותב "שטבע הטוב להיטיב" (ראה בפרק ד' בשער היחוד והאמונה), אך הוא לא כותב זאת כדי לאפיין את הבורא אלא רק כדי לאפיין את מידת החסד. ראה בספר 'זה השער' שם בהערה י']. כשהרמח"ל אומר ש"מחק הטוב להיטיב" וזה הטעם לבריאה הוא רוצה להגיד "תדע לך, זה טוב לך, אל תחשוב שזה לא טוב". אך כשאדמו"ר הזקן אומר (ותניא פרק לו) "נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" לא כלול במשפט הזה שיהיה לך טוב, אלא הוא רק אומר שזה התאוה של הקב"ה, ו"על תאוה לא שואלים שאלות" (אויף א תאוה נישט א קיין קשיא". ראה המשך ירט של ר"ה תרס"ו עמ' ז). לכן האווירה שנוצרה מלימוד החסידות יצאה שונה מהאווירה מלימוד הרמח"ל. בשיעור בצפת הרחב עוד על היחס בין חב"ד לרמח"ל.

כג. יהודי זקוק לעבודה ולמוסר, אתה צריך לדרוש מעצמך. גם אצל חסידים יש המון שיחות של מוסר ועבודה, אך באופן רחב יותר ניתן לראות זאת אצל הליטאים, שם יותר התקבל ספר המוסר של הרמח"ל. המסילת ישרים נהיה היתד של כל ספרי המוסר שבאו אחריו. למה היה חשוב לבעלי המוסר להפוך את הרמח"ל להיות היתד שלהם? כי אם אתה נותן מוסר בלי כתבי האר"י זה לא דבש, אתה יכול להרגיש שכל המוסר הוא לרעתי, שמישהו רודה בי סתם. בלי כתבי האר"י אתה לא מצליח להגיד עד הסוף שבאמת הקב"ה מצד אחד רוצה שתעבוד ומצד שני זה טוב לך. הרמח"ל הצליח להגיד את זה וזה נתן המון כוח לעבודה, מזה בעלי המוסר קיבלו כוח לעבודת ה'. מה שהרמח"ל עשה באמת עידן את המוסר, המוסר שהיה קודם לכן באשכנז היה מאוד רחוק ממה שאנחנו מכירים. היה הרבה יותר סיגופים (ראה עוד בכל זה במאמר על הרמח"ל והחסידות בגליון 48).

לומד הרבה נגלה אתה עם סיגים, קשה שיהיה לשמה, ואם אתה לומד את תורת הקבלה היא תהיה יותר לשמה.

בד"כ כשאני לומד תורה אני נהיה בעל רכוש, אני בא עם רצון לקבל ואומר "תפסתי משהו". הדבש שבעל ה'סולם' רדה מהאר"י הוא שאתה יכול ללמוד תורה בלי שתהיה רכושני. אתה יכול להסתכל על התורה בתור אור שמאיר בתוכך.

הרבה מהתורה של בעל הסולם מבוססת על הרצון להשפיע מול הרצון לקבל. בהקשר שדיברנו על תורה לשמה, לשמה זה מתוך רצון להשפיע ושלא לשמה זה מתוך רצון לקבל. כל זה נוגע ליחוד ה', אצל ה' הכל לשמה, הכל אצלו זה רצון להשפיע (כך הוא מסביר את אור אין-סוף כ"רצון להשפיע" וכן עד"ז בכל סדר ההשתלשלות), והעיקר הוא שצריך להידבק בזה, שזה יאיר בתוכך.

כשאדם לומד נגלה, הוא רוכש הרבה ידע, וכשאדם רוצה לרכוש הוא בעצם עם רצון לקבל. ו'לשמה' זה בעצם קשור לרצון להשפיע ולא לקבל. וכשאדם לומד פנימיות התורה, הוא לומד איך הקב"ה הוא מאיר, איך הכל זה אור שה' מאיר, והוא הופך להיות בעצמו מואר, וממילא הוא מאיר אחרים. וככה במקום להיות שקוע להיות ברצון לקבל, הוא שקוע ברצון להשפיע, ואז זה נקרא לשמה.

כדי להמחיש את זה ניתן להסתכל על ממשכי דרכו ולראות את הרצון להשפיע את תורת הקבלה. רוצים כמה שיותר להפיץ את האור הזה. הקב"ה רוצה להאיר עוד יותר ועוד יותר.

זה דומה לרמח"ל שאמר "מחק הטוב להיטיב", אבל זה קצת שונה, כי אצל הרמח"ל אתה עומד מול תכלית שיהיה תענוג, שזה כמו רצון לקבל, אך בעל הסולם רוצה לדבר על שאתה בפועל עכשיו תהיה מואר, שאתה נהיה מואר ומאיר מכח גילוי הסודות שה' מגלה את עצמו אליך, ועכשיו תרגיש שאתה מואר בזה שתלמד תורה לשמה⁷².

כאשר בעל הסולם מדבר על סדר ההשתלשלות חשוב לו להדגיש שכל מדרגה עליונה כוללת לגמרי את כל מה שיש מתחתיה. כלומר, המדרגה הבאה היא לא עוד איזה דבר נוסף, אלא מבחינת המדרגה העליונה, המדרגה הבאה אחריה בסדר השתלשלות, היא חלק ממנה ממש. זה משהו שמאד מאד חשוב לו להדגיש.

ממילא הוא כותב שהעולם הזה הגשמי שאנחנו מכירים כעולם גשמי, הוא התהווה מהחטא, מחטא אדם הראשון. כלומר בעצם כל העולם הגשמי שאנחנו רואים, הוא

⁷² בהתוועדות בצפת הורחב יותר על ההבדל בין שיטה זו לבין חב"ד לגבי המושגים האלו של הרצון להשפיע, ושל הפצת הקבלה.

חלק מאיזו הגשמה של האדם, של האנושות, מזה נהיה המציאות הגשמית. מצד מה שה' ברא אין עולם גשמי.

אמנם כתוב בתורה שה' ברא את העולם הגשמי, אבל האם אתה מעלה על דעתך שהכוונה שיצא עשב ממשי? וכי התורה באה לספר לך סיפורי מעשיות?!" התורה אינה ספר היסטוריה, הכל זה אורות עליונים, וכשכתוב 'עשב' הכוונה לבחינת עשב שיש בעולמות העליונים. העשב שאנחנו רואים כעשב, זה רק מהתגשמות שלנו. ממילא כשאני לומד לפי בעל הסולם אני בא להשיג את האורות כמו שהם למעלה.

[בחב"ד לומדים ממש הפוך מזה⁹², בחב"ד הגשמיות היא מה שהכי משקף את העצמות, בגלל שכמו שהקב"ה מציאותו מעצמו, ככה הגשמיות היא נראית כאילו מציאותה מעצמה, ולכן היא משקפת את העצמות יותר מדברים אחרים, כי כל הדברים האחרים הם כאילו מתקפלים כלפי מעלה, הם לא נראים כקיימים מעצמם].

◆ הרש"ש (המקובלים הספרדים) – הגשמת האמונה

אצל המקובלים הספרדים כל סדר ההשתלשלות הוא בשביל שאפשר יהיה לקחת את האמונה המאד מאד מופשטת, ולהחדיר אותה חזק לתוך המציאות. כל סדר ההשתלשלות בא להאחז את האמונה בצורה עוד יותר חזקה בתוך המודעות, בתוך

כה. וכדברי הזוהר ח"ג קנב.

רבי שמעון אמר: ווי להווא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי! דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכלהו! אי לאחזאה מלה דעלמא - אפילו אינון קפסירי דעלמא אית בינייהו מלין עלאין יתיר - אי הכי נזיל אבתרייהו ונעביד מנייהו אורייתא כהאי גוונא! אלא כל מלין דאורייתא מלין עלאין אינון ורזין עלאין!

תא חזי עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו ועל דא האי ספור דאורייתא - לבושא דאורייתא איהו! מאן דחשיב דהווא לבושא איהו אורייתא ממש ולא מלה אחרא - תיפח רוחיה ולא יאה ליה חולקא בעלמא דאתי! בגין כך אמר דוד "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט, יח) - מה דתחות לבושה דאורייתא.

תא חזי אית לבושא דאתחזי לכלא, ואינון טפשיין כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא - לא מסתכלין יתיר. חשיבו דהווא לבושא - גופא! חשיבותא דגופא - נשמתא! כהאי גוונא אורייתא - אית לה גופא ואינון פקודי אורייתא דאקרון 'גופי תורה'. האי גופא מתלבשא בבושין דאינון ספורין דהאי עלמא. טפשיין דעלמא לא מסתכלי אלא בהווא לבושא דאיהו ספור דאורייתא ולא ידעי יתיר, ולא מסתכלי במה דאיהו תחות הווא לבושא. אינון ידיעין יתיר - לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות הווא לבושא. חכימין עבדי דמלכא עלאה, אינון דקיימו בטורא דסיני - לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עקרא דכלא, אורייתא ממש. ולזמנא דאתי זמינן לאסתכלא בנשמתא דאורייתא! תא חזי הכי נמי לעילא! אית לבושא, וגופא, ונשמתא, ונשמתא לנשמתא!...

ווי לאינון חייבא דאמרי דאורייתא לאו איהי אלא ספורא בעלמא, ואינון מסתכלי בלבושא דא ולא יתיר! וכאין אינון צדיקייא דמסתכלי באורייתא כדקא יאות! חמרא לא יתיב אלא בקנקן - כך אורייתא לא יתיב אלא בבושא דא. ועל דא לא בעי לאסתכלא אלא במה דאית תחות לבושא. ועל דא כל אינון מלין וכל אינון ספורין - לבושין אינון!

92. כפי שנתבאר בארוכה בספר זה השער, ולארוונה דובר על כך בעלון מספר 93. וכן הייתה לכך התייחסות קצרה בעלונים שלפניו.

ההשקפה שלי, בתוך הציורים שיש לי, וככה זה מקבע את האמונה חזק. אתה כבר לא יכול להאמין איך שבא לך, יש סדר השתלשלות!

האמונה שלנו מצד עצמה היא לגמרי מופשטת ואין לה כ"כ ביטוי במציאות. מה שמאוד מחזק את האמונה שלנו הוא לימוד ההלכות²¹. המצוות עושות שלאמונה שלנו תהיה נפקא מינא במציאות, והיא לא תהיה רק מקיפה מלמעלה. אם יש הלכות אז יש מבחן מעשי לאמונה, בלי זה - זה שאני מאמין זה לא אומר כלום. אם מישהו אומר שהוא מאמין אבל אין לו מחוייבות להלכה, ממילא כבר לא ברור במה הוא מאמין, האם הוא סתם הוגה דעות ופילוסוף או שיש לו קשר ממשי עם הקב"ה.

כשם שזה נכון באופן כללי על כל היהדות, כך זה נכון גם באופן פרטי על האמונה עצמה. בענייני אמונות ודעות יש המון אפשרויות, אם מסתכלים בראשונים ואפילו במקובלים עד האר"י רואים כל מיני הסברות, יש קצת מחלוקות, יש דיונים, אפילו ברמ"ק יש הרבה דיונים. פתאום הגיע האר"י ושאל "וְהִנֵּה כְּפִיר אֶרְיֹת שֶׁאֵג לְקָרְאָתוֹ" (כמו שנאמר לגבי שמשון שם), הוא הכריע ותיאר את סדר ההשתלשלות לפרטים ופרטי פרטים, ומאז אף אחד לא העיז לחלק עליו²². מעכשיו אין לזוז מזה, ככה אפשר לבטא את האמונה ואי אפשר אחרת, זה הסדר, ככה צריך לתאר את אמונת הייחוד וזהו. הקב"ה כאילו בא ואמר: "היה לכם המון זמן להתפלפל, לדון, להגיד סברות לפה סברות לפה, לנסות לתאר ככה או אחרת, אבל זהו! עכשיו אני אספר לכם איך זה באמת, אין מה לעשות, אין מה לערער על זה, ורק צריך להגות בזה כמה שיותר". זהו רווח עצום שיש לנו מאז האר"י.

חכמי הספרדים לקחו את זה חזק מאד ואמרו שהעיקר הוא ללכת בדרכו, שהאמונה תתקבע עוד יותר ועוד יותר חזק בתוך סדר ההשתלשלות כמו שהתגלה על ידי השאגה הנוראה של האר"י. זהו! ככה זה! ככה ה' מתגלה, אל תבלבל את המח, אל תגידי אמונה כזו ואמונה כזו, יש "הלכה למעשה"! זה ממש הפך להיות כמו הלכות (כך הלשון אצל הרבה מהמקובלים המכוונים "הלכה למעשה יש לכוון כך וכך").

המגמה כאן הפוכה לגמרי מהחסידות, החסידות ראתה את האר"י כחכמה מופלאה אבל העיקר הוא הקשר עם הקב"ה, לא רצו שהציורים המופלאים הללו יהיו חס

כז. ראה בתניא באגרת הקדש א': "האמונה האמיתית בה' אחד אין סוף ברוך הוא, דאיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ולית אתר פני מיני הנה אמונה זו נקראת בשם בחינת "מתנים" דבר המעמיד ומקיים את הראש, הוא השכל המתבונן ומעמיק דעת בגדולת אין סוף ברוך הוא אך מי הוא הנותן כח ועוז לבחינת "מתנים". להעמיד ולקיים הראש והזרועות? - הוא עסק ולימוד הלכות בתורה שבעל פה. שהיא בחינת גילוי רצון העליון וזהו "חגרה בעוז מתניה" - "אין עוז אלא תורה" שהיא נותנת כח ועוז לבחינת מתנים החגורים ומלוכשים בה, לחזק ולאמץ זרועותיה, הן דחילו ורחימו שלכיים או טבעיים. כל חד לפום שיעורא דיליה".

כח. יש פרטים שכן קצת חולקים. אבל בגדול קיבלו את סדר ההשתלשלות כמו שהוא.

ושלום תחליף לקשר של היהודי בעצמות. באים המקובלים הספרדים ועושים מהלך בדיוק הפוך, הם באים ואומרים שהעיקר הוא להגיד שאמונה היא משהו רציני, שהיא לא נשארת באויר אלא היא יורדת לפרטים ופרטי פרטים. לכן אע"פ שגם החסידים וגם המקובלים הספרדים קשורים מאוד חזק לאר"י - בכל אופן יש ביניהם הבדל מאוד גדול.

כשהמקובלים הספרדים שומעים שהחסידים מדברים על העצמות ומכניסים את זה בלימוד הקבלה הם אומרים להם: "מה פתאום, אנחנו רוצים שאתה תדע שהאמונה היא לא כזאת מרחפת, מה זה עצמות? אתה יודע מה זה עצמות בכלל?! מה אתה מתחיל להתפלסף ליי חזרת לתקופת הרמ"ק?" חזרת לתקופות הראשונים? חזרת לעולם התווה שלפני האר"י? מה שייך? יש לנו את האר"י שאמר לנו בדיוק בדיוק בדיוק איך הקב"ה החליט להוריד את עצמו לעולם, זהו, אם אתה יוצא מזה, הפסדת וחבל". אם נגיד את זה יותר חריף: כל מי שמתפלל מתפלל על דעת סדר ההשתלשלות של האר"י, זהו. כולם מאמינים שהאר"י בא וגילה את סדר ההשתלשלות, וכל מה שהוא אמר אמת ויציב ונכון וקיים, וזהו. לכן כשאתה מתפלל, אל תנסה להיות חוככם, תהיה תמים פשוט, האר"י אמר לנו איך זה וככה זה עובד, וזהו.

בשוליים של זה יש תופעה רחוקה של שימוש בקבלה מעשית וענייני סגולות. זה נובע מכך שאומרים שהכל חתוך מאוד וכך המציאות עובדת עד שאפשר להתייחס לזה כמו אל הטבע. כמובן שאצל המקובלים הספרדים זה מתחבר גם לתמימות ולאמונה בצדיקים ולאמונה בסודות - זה חלק מהאמונה, זה לא מגיע בתור השכלה.

◆ נפש החיים – מצד ה' ומצידנו

נפש החיים מסביר שאמנם מצד הקב"ה הכל זה ה' ו"אין עוד מלבדו", אבל הקב"ה לא רצה שנחיה כך ולכן אנחנו חיים אחרת מאיך שזה באמת.

כט. אכן יש אומרים שהחסידות מאוד מבוססת על קבלת הרמ"ק.
ל. זה לשונו (בשער ג' פרקים ד-ו):

היינו שמצדו ית' נקרא בבחי' ממלא כל עלמין; ומצדנו כפי אשר נצטוונו בתוה"ק בענין הנהגותינו בתורה ומצות, וכפי השגתנו בחוש, נקרא ית'ש בבחי' סובב כל עלמין והענין כי ודאי האמת. שמצדו יתב' גם עתה אחר שברא וחדש העולמות ברצונו הוא **ממלא כל העולמות** והמקומות והבריות כלם בשיווי גמור ואחדות פשוט. ואין עוד מלבדו כמשמעו ממש. וכמ"ש של ממקראות מפורשים ובשם הרוקח ז"ל. וכמו שתקנו לנו קדמונינו ז"ל לומר קודם התפלה אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם. ר"ל אף שכבר נברא העולמות ברצונו הפשוט יתב'. עכ"ז אין שום שינוי והתחדשות ח"ו ולא שום חציצה מתמתם בעצמות אחדותו הפשוט. והוא הוא גם עתה כקודם הבריאה שהיה הכל מלא עצמות א"ס ב"ה גם במקום שעומדים העולמות עתה

אבל עכ"ז הן הן גבורותיו ונוראותיו ית"ש. שאעפ"כ צמצם כביכול כבודו ית' שיוכל להמצא ענין מציאות עולמות וכוונות ובריות נבראים ומחודשים בבחי' שונים וענינים מחולקים וחילוקי מקומות שונים מקומות קדושים וטהורים.

אי אפשר לדבר על העצמות בצורה פשוטה, אם תדבר על העצמות יוצא שאין עולם ואין תורה ח"ו והרי בסופו של דבר הקב"ה רצה שיהיה עולם ויהיה תורה. ממילא צריך לומר שיש איך שזה מצד ה' ויש איך שזה מצידנו. כלומר אנחנו מתקשרים עם הקב"ה כפי איך שהוא רצה שנתקשר איתו למרות שבאמת אין זו תקשורת איתו ממש, כי אצלו זה עובד אחרת (בעניין זה דובר בארוכה לאחרונה, ראה בגליון 91).^{לא}

כמובן שאע"פ שהמציאות הגשמית כפי שנראית מצידנו היא לא אמיתית, מ"מ מכיוון שכך הקב"ה רצה הוא באמת נמצא בתוך זה, ככה הוא באמת מתייחס אלינו דרך המציאות שאנחנו תופסים. אבל בסופו של דבר כאשר מסתכלים על התלמידים ותלמידי התלמידים הקשורים לשיטה זו, ניתן לראות שהעיקר אצלם הוא לימוד התורה, ופחות עשו עניין מהמצוות המעשיות. מצד שני גם בלימוד התורה עצמו לא מתעסקים כ"כ בדבקות בה"ב (שזה לא עיקר העבודה שלנו מצידנו) אלא העיקר הוא "להוסיף לקח ופלפול".^{לב}

וליהפך טמאים ומטונפים והוא הבח' אשר מצידנו. היינו שהשגתנו אינה משגת בחוש רק ענין מציאותם כמו שהם נראים שעפ"י זאת הבח' נבנו כל סדרי חיוב הנהגתנו שנצטוונו מפני ית' חק ולא יעבור.

ומצד זאת הבח' הוא שדימוהו רז"ל כביכול כענין הנשמה אל הגוף. כן כפי השגתנו הנגלית נראה מציאות העולמות והבריות כולם ושהוא ית"ש מתפשט ומסתתר כביכול בפנימו' כולם להחיות' ולקיימם כענין הנשמה שמתפשטת ומסתתרת בפנימו' כל פרטי חלקי אברי הגוף להחיות

ואנחנו אין רשאיין להתבונן אלא במה שהורשינו והנגלות לנו להשגתנו. והוא בהבח' שמצדנו שנקרא הוא ית"ש בבחי' **סובב כל עלמין** מחמת שעכ"ז מצמצם ברצונו הפשוט כבודו ית' שיתראה לעין ההשגה מציאת עולמות וכחות ובריות נבראים מחודשים.

לא. בהתועדות בצפת הרב האריך להסביר את שיטתו ביחד עם ההסבר שלו ל"תורה לשמה".
לב. ראה בשער ד' פרק ב':

האמת הברור, כי לשמה אין פירושו דביקות כמו שסוברים עתה רוב העולם. שהרי אמרו רז"ל במדמד שבקש דוד המלך ע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהלים יחשב אצלו ית' כאלו היה עוסק בנגעים ואהלות; הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיניו ויגיעה הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו ית' מאמירת תהלים. ואם נאמר שלשמה פירושו דביקות דוקא ורק בזה תלוי כל עיקר ענין עסק התורה - הלא אין דביקות יותר נפלא מאמירת תהלים כראוי כל היום (בגליון 52 הערה 22 הרב הסביר כיצד אדמו"ר למד מדרש זה).

לג. ראה שם בפרק ג', שלמד כן מדברי הרא"ש בנדרים. בברייתא בנדרים (סב) נאמר "רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר: עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם, אל תעשה עטרה להתגדל בהם, ואל תעשה קורדום להיות עודר בו". המיוחס לרש"י שם גרס "ודבר בהן לשם שמיים" וכך פירש "שתהא כל כוונתך לשמים". אך הרא"ש שם כתב בפירושו לגמרא:

עשה דברים לשם פעלן, לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו. ודבר בהן לשמן, כל דבורך ומשאך בד"ת יהיה לשם התורה כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתנאות.

ודקדק שם נפה"ח:

דקדק לבאר שינוי לשונו דר"א ב"צ, שבעשיה אמר "לשם פעלן", ובדבור אמר "לשמן". לכן בענין העשיה פירש לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו. ובענין הלמוד פירש לשם התורה כו'. וכוונתו ז"ל מבואר היינו כי עשיית המצוה ודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר בדביקות ומחשבה טהורה שבטהורות כפי שכלו והשגתו. כדי שיתקלס עילאה לגרום תיקוני העולמות וכחות וסדרים העליונים. אבל על הנהגת האדם בשעת עסק התורה בדיני המצות והלכותיהן אמר 'ודבר בהן' רוצה לומר הדבור בעיני המצות והלכותיהן יהיה לשמן, פ' לשם הד"ת, היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול.

◆ בעל ה'לשם' – לדעת את סדר הנהגת ה'.

מבחינת ה'לשם', האר"י כלל לא דיבר על סוגיית האמונה, אלא רק על איך שה' מנהיג את העולם. מי שרוצה לדעת איך ה' מנהיג את העולם הוא צריך ללמוד את כתבי האר"י, וכך ידע²¹. יש צד שזה דומה לקבלה הספרדית - יש הרבה גדרים מאוד חתוכים. אך מה שזה בעיקר שונה מהקבלה הספרדית הוא שזה לא נוגע ליחוד ה' כל כך, וגם לא נוגע כל כך למצוות, הוא משאיר את זה מאד כדבר בפני עצמו. יש את עולם ההלכה - שזה איך שאנחנו מתנהגים במציאות, יש יחוד ה', ויש לדעת איך ה' מנהיג את העולם.

בעניין הזה הלשם גם טורח לריב עם הרמח"ל, הוא מבין שאצל הרמח"ל לא היה מספיק ממשות לספירות, אז הוא רב איתו על כך ואמר שהספירות הם משהו ממשי ויציב וקיים. אע"פ שהוא אומר שהספירות הם ממשיות בכל זאת עדיין זה לא כמו אצל הספרדים. אלא הכוונה שזה קיים כמערכת, כמו שיש שולחן ויש כח המשיכה, והכח האלקטרומגנטי וכו', כך יש איך שה' מנהיג את העולם.

הדבש שיוצא מזה הוא שהיהדות היא עם הרבה דינים וגבולות, שכשם שיש למטה דברים כאלה כך בעולמות רוחניים יש דברים כאלה. מה שבתוך העולם הליטאי יש כזה עמל ודקדוק והחשבה של הדברים הללו זה להגיד שלא תחשוב שרק המציאות התחתונה היא כל כך ממשית, יש מציאות עליונה רוחנית שהיא ממשית לא פחות. וזה גורם שיש התרוממות וכניסה של עניינים רוחניים לתוך המציאות היותר מוגבלת ויותר ממשית. בלי הלשם קשה לצייר איך העולם הליטאי מתחבר לכתבי האר"י.

כולם לומדים את אותו ספר, כל אחד לומד אותו מהכיוון שלו, מעכל אותו בתוכו, וכמו שאמרנו מוציא דבש נופת צופים.

באופן פשוט דברים אלו נראים מאוד קשים לקריאה, אני לא עושה לשם הקב"ה אלא רק לשם התורה עצמה. אפשר לחשוב שזה 'שיתוף' ח"ו (וגם ברא"ש לא הייתי קורא כך באופן פשוט. לא הייתי מסביר שכשהוא אומר שהלימוד יהי לשם להוסיף לקח ופלפול הוא בא לאפוקי מהדבקות בה'). אך אם מחברים זאת לדבריו לעיל שאנחנו לא מתעסקים עם הקב"ה אלא רק עם המציאות כפי שהיא מצידינו. הדברים מתיישבים (ועל עניין זה היו כמה דיונים בהתוועדות בצפת. עיין שם. ונציין שביימי ההשלמה לחג מתן תורה השנה. הרב מסר שיעור על תורה לשמה בשיטת אדמו"ר הזקן. ומקוים שהדברים יפורסמו בקרוב).

לד. ראה בליקוטים שבסוף ספר 'הקדמות ושערים' (ליקוט ג):

ודע, כי כל דברי הרמב"ם ז"ל במורה המדבר באחדותו ית"ש, הנה לדעת המקובלים הוה כל זה בעצמותו עצמו אשר למעלה מהמצומ, ובה דבריו קודש קודשים מי כמוהו מורה המלמדנו דעת באמינות אחדותו הפשוטה ית"ש. אך בעניין גילוייו ית"ש שלצורך המציאות כולו אשר בזה ניתן התורה לישראל ושם הוא כל טעמי תורה כולו וכן שם הוא סיבת כל הנהגה כולה בכל תהלוכותיה ומאורעותיה. אשר מיום ברא ה' אדם על הארץ עד עת קץ תיקון אחרון, הנה בזה הוא נמנע לשום אדם להשיג בעצמו אם לא ע"י תורת הקבלה התמימה, וכמו שידוע כלל הדברים בכל זה לכל טועמי טעם עץ החיים ודי בזה.

מעמיקים בחינוך ילדים

חינוך על ידי דוגמא אישית

לפני מספר שנים, לרגל יום הנישואים 50 של הוריו, הוציא הרב חוברת בשם 'ככה לא-מתנכים', ובה תובנות בענייני חינוך ילדים שקיבל מהוריו, ומצורת החינוך שהוא חווה מהם. שם החוברת מבוסס על משפט ששמע הרב מאביו (הרב משה שפירא). לאחר שנשאל כיצד חינוך את ילדיו, ענה בטבעיות: 'מעולם לא חנכתי את ילדיי, אצלי משמעות המושג חינוך ילדים היא שהם מתנכים אותי!'. משפט זה מצטרף לאימרה נוספת בשם אביו: 'חינוך ילדים הוא 95% סייעתא דשמיא, ועוד 5% תפילות'.

לאחר פירסום החוברת, העביר הרב שיעורים בנושא אותם בע"ה נגיש לפניכם בשבועות הקרובים.

◆ הקדמה – חינוך ממבט אישי

כהקדמה לשיעורים, יש לשים לב: השיעורים האלו לא באו לתאר אמיתות שנכונות תמיד ובכל מצב, שאי אפשר להסתכל עליהם אחרת. להיפך, הם הגיעו מתוך החוברת שנכתבה בזווית אישית, על הצורה שבה ההורים שלי חנכו אותי, וההשראה שהחינוך הזה נתן לי לחינוך ילדיי. אבל בסופו של דבר כל אחד נמצא בבית שלו בסיטואציות אחרות, שונות ומשונות, ועליו לקחת את מה שיעזור לו, ולא לקבל את האמירות כתורה מסיני.

במאמר זה נעסוק בנושא הראשון מתוך החוברת: דוגמא אישית. כפי שניתן לראות בחוברת, הנושא הזה לוקח אותנו לצד אחד, והנושאים האחרים יוצרים איזון ולוקחים

אותנו לצדדים אחרים. בפעמים הבאות נדבר בע"ה על הנושאים האחרים, תוך כדי הביאור של הנושאים האחרים יתבאר הקשר שבניהם, וכיצד הם מובילים אחד אל השני, ומעשירים אחד את השני.

◆ תחנך את עצמך

היסוד של דוגמא אישית אומר: אל תחנך מישהו אחר - אלא רק את עצמך. כמו שלמדתי מהמשפט של אבא שלי: 'לא חנכתי את הילדים שלי - הם חנכו אותי'.

כשהדוגמא האישית מיוסדת על כך שאני מחנך את עצמי, משמעות הדברים היא שאני לא רק מראה על ידי המעשים שלי איך יש להתנהג, אלא שאני מניח שהקשר החזק שיש בין ההורים לילדים גורם לכך שהילדים קולטים היטב את מה שההורים חווים, מרגישים וחושבים בתוך עצמם.

כך יוצא שאני מחנך את עצמי בלבד, ומתוך הקשר עם הילדים - זה פועל גם עליהם.

בדרך כלל אנו חושבים שחינוך משמעותו העברת מסרים, נראה לנו שההורים רוצים להעביר לילד תובנה מהעבר שלהם או מחשבה שהתחדשה להם, אבל כעת אנחנו רוצים לומר משהו אחר: את כל מה שאתה רוצה להעביר לילדים - פשוט תיישם בחיים שלך, הם כבר יבינו לבד.

והאמת, שכשההורים רק מעבירים מסרים אל הילדים בלי שהם חיים אותם בפנים, הילדים לומדים לחיות בשניות. הם לומדים שבחוץ צריך לעשות הצגה, ובפנים החיים הרבה פחות יפים, אמיתיים ונכונים. ההורים צריכים להיות בזהות בין מה שיש להם בפנים לבין מה שהם משדרים כלפי חוץ, ואת מה שיש בפנים - הילדים קולטים מיד.^א

צריך לשים לב שיש פה שני חלקים: על דרך השלילה - אנחנו לא רוצים לחנך את הילדים לשניות ולפעור בין החוץ לפנים. אבל על דרך החיוב - אנחנו אומרים שיש קשר חזק מאוד בין ההורים לילדים, וכשההורים מתרוממים הם מרימים את הילדים שלהם יחד איתם.

ככל שאני יותר מאמין שהקשר בינינו חזק, והקשר עצמו הוא זה שמשפיע על הילד - ככה באמת כל התקדמות שלי מקדמת גם את הילד.

א. דוגמא לדוגמא אישית יש כבר בגמרא במסכת סוכה (נח). בגמרא נכתב: 'שותא דינוקא בשוקא - או דאבוה או דאימיה'. כלומר: מה שהתינוק אומר בשוק, זה או מאביו או מאימו. אתה יכול לראות על ההתנהלות הפשוטה והטבעית של הילד את מה שהוא קיבל מההורים.

◆ סיפורים להמחשה

לשם ההמחשה, נביא שני סיפורים על דוגמא אישית שיוצרת חינוך:

הסיפור הראשון הוא מה"אמרי אמת" מגור:

ל"אמרי אמת" היו שלושה בנים, ששלושתם היו אדמו"רים בגור אחרי פטירתו, אחד אחרי השני. לעת זקנתו ישבו פעם שלושת הבנים של האדמו"ר אצלו בסעודה. בגמר הסעודה, קם ה"אמרי אמת" ליטול מים אחרונים, על-אף שהיו לו כאבים מאוד ברגליים. אשתו הרבנית שאלה אותו: "מדוע אתה קם? תבקש מאחד הילדים שיביא לך מים אחרונים". אמר ה'אמרי אמת': "כל עוד אני יכול לקום לבד - אני אעשה את זה לבד". ולשאלת אשתו ומה יהיה על חינוך הילדים? אמר: "בדיוק לזה אני מחנך אותם! שכל עוד הם יכולים לעשות לבד שלא יבקשו".

יש אמנם מעלה בהרגלת הילדים לעזור להורים, אבל חינוך ילדים אמיתי הוא להקנות לילדים את התחושה הפנימית שיש להורים - שכל עוד הם יכולים להיות עצמאיים, הם עושים כל מאמץ לשם כך, ולא 'משתמשים' בילדים סתם.

הסיפור השני הוא שוב מאבא שלי:

יום אחד סיימנו תפילת שחרית, וכיוון שאנחנו משפחה של כוהנים, אבא שלי היה צריך לקשור את הנעליים לפני שהוא יוצא מבית הכנסת. ביציאה מבית הכנסת ראיתי שהוא מתרחק לכיוון השני, במקום ללכת לכיוון הבית. אחרי כמה מטרים של הליכה הוא נעצר ליד הגדר, כדי להניח שם את הטלית והתפילין, כדי שהוא יוכל לקשור את הנעליים. שאלתי אותו: למה לא נתת לי הרי הייתי יכול להחזיק לך את זה? אז הוא הסתכל עלי במבט מוזר, ואמר לי: 'מה? להשתמש בך? עדיף לי להשתמש בגדר'.

עד כאן דיברנו על השלב הראשון, של הדוגמא האישית. כפי שהוסבר הדוגמא האישית מתחלקת לשניים: הילדים רואים את הדוגמא האישית ולומדים ממנה (במקום ללמוד ממסרים שמרגילים לשניות), ועוד יותר מכך - הילדים קשורים אל ההורים בקשר חזק, כך שהתעלות ההורים מעלה את הילדים יחד איתם.

שור"ת מעמקים

שאלות ותשובות עם הרב

ללמוד תורה לאחרים

שאלה: האם בזמן שבחור לומד בישיבה הוא צריך לבנות רק את הלימוד שלו, או שזה טוב שילמד גם עם מישהו ברמה נמוכה ממנו?

תשובה: חלק עיקרי ממצות תלמוד תורה זה ללמד: 'ולימדתם אותם את בניכם'. וברמב"ם נראה שעיקר המצוה זה ללמד.

הסיבה שהמצווה העיקרית היא ללמד את התורה ולא ללמוד, זה בגלל שלימוד התורה, והשגת ידיעת ה' לדעת הרמב"ם היא חלק מהשכר של המצוות, ולא המצוות עצמן. כל המצוות הם בגדר 'היום לעשותם', ואילו לימוד התורה וידיעת ה' היא 'למחר לקבל שכרם'; כמו שכתוב שלעתיד לבוא "כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם", ושיהיה "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים". לכן עיקר המצווה בתלמוד תורה היא לא הלימוד עצמו, כי הוא חלק מהשכר, אלא הלימוד לאחרים.

שאלה: יש אנשים שקשה להם עם העובדה שזה השכר?

תשובה: מי שזה קשה לו זה עצמו ממש חלק מהגיהנם, שהאדם מרגיש שהקב"ה משעמם, והעולם הזה על תאוותיו נראה לו ממש מעניין, והוא מרגיש שהוא מעדיף גן עדן של מוסלמים. זה באמת ממש גיהנם.

זה מה שנאמר בגמרא^א, שכש'אחר' מת לא רצו להכניס אותו לגיהנם, ורבי מאיר אמר: מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי [מוטב שידונו אותו בגיהנם, ויבוא לעולם הבא]. כי הגיהנם שלנו עדיף על הגן עדן שלהם (גם אם אנחנו לא ממש מרגישים את זה כרגע).

קשה לנו להפרד מהשטויות שלנו, וזה נקרא שאנחנו בגיהנם. וקשה לנו לתפוס את הגן עדן האמיתי, כי אם היינו תופסים - פשוט היינו שם.

אבל נחזור לשאלה הראשונה, בצורה פרקטית: אכן כדאי מאד ללמד, כמו שחז"ל אומרים: 'מתלמידי יותר מכולם'.

הקב"ה רוצה שלא רק נדע בעצמנו את ה', אלא שנכניס את התורה חזק חזק לתוך המציאות. וככל שהתורה מתקבלת על ידי יותר אנשים בתוך המציאות - היא יורדת עוד יותר למטה, ולכן מאוד מאוד חשוב ללמד.

שאלה: וכשאני לומד עם עצמי זה לא יורד לתוך המציאות?

תשובה: אם הקב"ה ישב וילמד בינו לבין עצמו - זה ישאר למעלה. עיקר הווארט של התורה, מאז שמשה רבינו הוריד את התורה למטה - היא שאת הקב"ה מעניין להוריד את התורה יותר ויותר למטה^ב.

את הקב"ה מעניין איך אתה מצליח לעשות שזה יהיה יותר למטה, יותר מוסבר, ויותר מצליח להחיות ולהדריך ולתת את אור ה' בתוך המציאות.

הטענה של מי שרוצה ללמוד לבד היא הטענה של המלאכים. אבל בסוף הקב"ה מתעניין בתורה, ומה שמעניין אותו זה איך התורה יורדת למטה.

כשמשה רבינו רצה להוריד את התורה, ומלאכי השרת רצו לסלק אותו, ה' אמר לו: אחוז בכסא כבודי, הכסא הוא איך שהקב"ה מתיישב ויורד למטה - וזו התורה עכשיו. ואחרי שיודעים שהתורה היא כזאת, משה גם יכול לענות להם שהיא לא שייכת להם.

שאלה: האם בחור ישיבה צריך גם להשקיע באחרים?

תשובה: כן, צריך גם וגם, כי מאד מובנה שהתורה היא גם בשביל ללמד, כך ה' נתן לנו את התורה.

^א. חגיגה טו:

^ב. וכפי שהתבאר בארוכה בחוברת "חמדה גנוזה" ש"ל לקראת חג מתן תורה השנה.

התורה שה' נתן לנו היא תורה שאנחנו מלמדים, כלומר שאנחנו רוצים שזה יהיה כמה שיותר 'מונגש', כמו שאומרים היום.

שאלה: זה נכון גם לפני שהבחור גמר את מצות 'ידיעת התורה'?

תשובה: אם יש פה מישהו שעוסק במצות ידיעת התורה כמו שמדריך אדמו"ר הזקן - אז הוא יודע את התשובה יותר ממני...

המצוה שם היא רק למי שיכול ללמד. לדוגמא, אם מי שלומד איתך לא ממש רוצה ללמוד, ואתה צריך כל הזמן 'להנשים אותו' (עד שלך לא נשאר אויר...) - אז אי אפשר.

שאלה: יכול להיות שבחור ישיבה הוא כמו רב לבחור ישיבה אחר?

תשובה: בהחלט. אם אדם מרגיש שאפשר לקיים את מצות תלמוד תורה כמו שצריך, וגם ללמד - זה מצוין. אבל אם מה שיוצא זה שהוא לומד פחות וגם החברותא פחות - אז באמת לא כדאי.

אלו שאלות חינוכיות, וכל אחד צריך לבדוק את עצמו האם זה שהוא מתחבר למישהו שכל כך לא רוצה ללמוד, האם זה מועיל או רק מזיק.

מעמיקים יחד

יש לכם שאלה על הכתוב במאמר? רוצים לשתף בחידוש הקשור אליו?
פורום "מעמיקים" לעובדי השם - המקום להרחיב ולדון בשיעורי הרב

להצטרפות שלחו מייל ל shiurimshapira@gmail.com

ללמוד, להעמיק!

קונטרסים וספרים מאת הרב יצחק שפירא שליט"א
בנושאי עבודת ה', עבודת התפילה, שלום בית
והעמקה במאמרי חסידות

₪ 15

מבוא השער

₪ 60

נהלך ברגש

₪ 60

זה השער

₪ 40

נשיאת הפכים

₪ 40

מקדש עמו ישראל

₪ 20

השמחה במעונו

₪ 15

המשפחה המחנכת

₪ 20

כיבוד הורים

₪ 30

תשובה בשמחה

מעוניין להתחיל ללמוד את כתבי האר"י
בבהירות?

צמא להבין כיצד כל הסודות נוגעים לנפש שלך?
רוצה שהכוונות יאירו לך בעבודת ה'?

זה הזמן להצטרף!

לקראת הילולת האר"י הקדוש, נפרסם אי"ה בשבועות
הקרובים (החל מהגליון הנוכחי) מאמרים חשובים ויסודיים
המקנים כלים מעשיים לגשת ללימוד הקבלה בדרך
השווה לכל נפש.

אל תפספס את ההזדמנות!

בגליון זה, עורך הרב יצחק שפירא סקירה על הדרכים
השונות בלימוד כתבי האר"י: הוא משווה בין דרכם של
הרש"ש והמקובלים הספרדים לבין דרכם של **הבעש"ט**
וגדולי החסידות; מדבר על החידוש המיוחד של **בעל**
התניא ועל ההבדל בין הדרך המקובלת **בחב"ד** לבין
שיטתו של **רבי אהרון מסטראשעלע**, וכן על דרכו של
בעל הסולם; ומראה את הייחודיות שבשיטת **הרמח"ל**
ובשיטותיהם של **רבי חיים מוולוז'ין** ו**בעל הלשם**. כל
זאת ועוד - במאמר המרכזי בגליון.